

Gender Equality in Academia and Research

GEAR

Project number: 101129408 – GEAR – ERASMUS-EDU-2023-CBHE

POLICY BRIEF - MONTENEGRO

T5.4 Development and dissemination of a policy brief of gender inclusive STE(A)M

Deliverable D5.4 – Policy brief

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are, however, those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Rodna ravnopravnost u STE(A)M obrazovanju i karijerama

– od projektnih rješenja ka sistemskim javnim politikama –

Ključne poruke

Rodna neravnoteža u STE(A)M oblastima ograničava inovacioni potencijal i razvoj ljudskog kapitala u Crnoj Gori.

GEAR projekat pokazao je da institucionalni instrumenti poput Gender Equality planova (*GEP/GAP*), rodno razvrstane statistike i transparentnih procedura mogu značajno unaprijediti rodnu ravnopravnost u akademskom sektoru.

Bez integracije rodne ravnopravnosti u ključne akademske procese, institucionalno upravljanje, finansiranje i sisteme osiguranja kvaliteta, rezultati projekata ostaju ograničeni na projektni ciklus. Stoga je neophodno uvesti obavezne rodne indikatore i institucionalne planove rodne ravnopravnosti kako bi se obezbjedile dugoročne i održive sistemske promjene.

Rodna ravnopravnost u STE(A)M oblastima nije samo pitanje jednakih mogućnosti, već i važan faktor za povećanje inovacionog kapaciteta, konkurentnosti i održivog razvoja društva i ekonomije.

Stoga je ovaj Policy Brief namjenjen sledećim ciljnim grupama – kreatorima javnih politika i donosiocima odluka u oblasti obrazovanja, nauke i inovacija, uključujući:

- ministarstva prosvjete i nauke,
- agencije za akreditaciju,
- univerzitete i istraživačke institucije,
- tijela za finansiranje istraživanja,
- nacionalne agencije za inovacije i razvoj, kao i
- institucije i tijela nadležna za rodnu ravnopravnost i javne politike u oblasti nauke i obrazovanja.

1. Kontekst i značaj problema

Rodna ravnopravnost u oblastima nauke, tehnologije, inženjerstva, umjetnosti i matematike (STE(A)M) predstavlja važan preduslov za razvoj ljudskog kapitala, inovacija i dugoročnog ekonomskog rasta. Ipak, žene su i dalje nedovoljno zastupljene u mnogim STE(A)M disciplinama, posebno u tehnologiji i inženjerstvu.

Iako žene čine oko 41% naučnika i inženjera u Evropskoj uniji, njihov udio u pojedinim ključnim STE(A)M oblastima, poput inženjerstva i ICT sektora, i dalje je znatno niži, što ukazuje na trajni rodni jaz u sektorima koji su ključni za inovacije i tehnološki razvoj.¹

Crna Gora i ostale zemlje Zapadnog Balkana suočavaju se sa dodatnim izazovima, uključujući ograničene institucionalne kapacitete, nedostatak sistemske rodne statistike i slabu integraciju rodne dimenzije u akademske politike.

U okviru projekta GEAR (*Gender Equality in Academia and Research*) univerziteti u regionu su identifikovali i ispitali konkretne institucionalne mehanizme za unapređenje rodne ravnopravnosti u obrazovanju i istraživanju.

Usvajanje *GEAR Manifesta univerziteta Zapadnog Balkana o rodno inkluzivnom STE(A)M obrazovanju* potvrđuje opredjeljenje partnerskih institucija ka trajnim institucionalnim promjenama politika i uvođenju održivih mehanizama za promovisanje rodne ravnopravnosti u STE(A)M oblastima.

2. Ključni nalazi GEAR analize

Rezultati GEAR *Gender Gap Analysis* identifikovali su nekoliko ključnih izazova koji ograničavaju unapređenje rodne ravnopravnosti u akademskom sektoru:

- nedostatak rodno razvrstanih statističkih podataka u visokom obrazovanju i istraživanju;
- horizontalnu i vertikalnu segregaciju u STE(A)M disciplinama;
- nedovoljno razvijene institucionalne mehanizme za upravljanje rodnom ravnopravnošću;
- nedovoljnu integraciju rodne dimenzije u nastavne programe i istraživanje.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240212-1>

3. Cilj javne politike

Ugraditi rodnu ravnopravnost u STE(A)M oblasti u trajne mehanizme sistema visokog obrazovanja i nauke Crne Gore tako da bude kriterijum kvaliteta u akreditaciji, utiče na raspodjelu javnih sredstava i postane standard institucionalnog upravljanja kroz GEP/GAP i rodne indikatore.

4. Preporučene politike

Na osnovu nalaza projekta GEAR, sljedeće mjere mogu doprinijeti sistemskom unapređenju rodne ravnopravnosti u STE(A)M oblastima.

Problem	Preporučene mjere	Preporučeni instrumenti	Nadležna institucija	Rok
Rodna ravnopravnost u postojećim akreditacionim okvirima nije prepoznata kao obavezujući kriterijum kvaliteta.	Uvesti obavezne rodne indikatore u standarde akreditacije (npr. rodno razvrstani podaci o upisu, završetku studija, zapošljavanju i napredovanju u akademskoj karijeri).	Standardi za obezbjeđenje kvaliteta (QA): obavezan plan rodne ravnopravnosti (GEP) i rodno razvrstani podaci.	Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja + Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	12–18 mjeseci
Nedostatak finansijskih podsticaja za promjene	Povezati javno finansiranje sa rezultatima rodne ravnopravnosti.	Uvođenje određenih kriterijuma rodne ravnopravnosti kao uslova za dobijanje ili finansiranje projekata i institucija (Gender conditionality)	Ministarstvo finansija + Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	18–24 mjeseca
Ne postoji standardizovana institucionalna praksa za upravljanje rodnom ravnopravnošću	Uvesti obavezan plan rodne ravnopravnosti (GEP) za univerzitete i	Nacionalni pravilnik o planu rodne ravnopravnosti (GEP)	Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija + Agencija za kontrolu i obezbjeđenje	6–12 mjeseci

	istraživačke institucije		kvaliteta visokog obrazovanja	
Nedostatak rodne statistike u visokom obrazovanju i istraživanju	Uspostaviti nacionalni sistem rodno razvrstane statistike	Standardi indikatora i obavezno izveštavanje	Uprava za statistiku MONSTAT + Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija	12–24 mjeseca

5. Minimalni indikatori

Za praćenje napretka u oblasti rodne ravnopravnosti u STE(A)M disciplinama preporučuje se uspostavljanje sistema rodno razvrstanih indikatora u visokom obrazovanju i istraživanju.

Minimalni set indikatora može uključivati:

- upis i završetak studija u STE(A)M disciplinama po polu;
- zapošljavanje i napredovanje akademskog osoblja po polu;
- učešće žena u rukovodećim akademskim pozicijama;
- učešće žena kao voditeljki istraživačkih projekata;
- karijerne tranzicije diplomaca STE(A)M studija;

6. Plan implementacije

Predložene mjere mogu se implementirati postepeno kroz sledeće faze:

- **0–6 meseci:** usvajanje minimalnih standarda za planove rodne ravnopravnosti (GEP) i definisanje ključnih rodni indikatora.
- **6–12 meseci:** integracija rodni indikatora u akreditaciju i uvođenje institucionalnih procedura za prikupljanje podataka i izveštavanje.
- **12–18 meseci:** uspostavljanje sistema rodno razvrstane statistike u visokom obrazovanju i istraživanju.
- **18–24 meseca:** uvođenje finansijskih podsticaja za institucije i evaluacija efekata sprovedenih mjera.

7. Zaključak

Rezultati projekta GEAR pokazuju da institucionalni mehanizmi poput planova rodne ravnopravnosti (GEP/GAP), rodno razvrstane statistike i transparentnih procedura mogu značajno unaprijediti rodnu ravnopravnost u akademskom sektoru.

Da bi ovi rezultati postali trajna praksa, neophodno je integrisati rodnu ravnopravnost u ključne akademske procese, sisteme akreditacije i modele javnog finansiranja. Takav pristup može doprinijeti razvoju inkluzivnijeg i konkurentnijeg sistema visokog obrazovanja i istraživanja u Crnoj Gori.

Iskustva i rezultati projekta GEAR pokazuje da su ove promjene ostvarive i da predstavljaju važan korak ka izgradnji inkluzivnijeg i otpornijeg sistema visokog obrazovanja u regionu.

Integracija rodne ravnopravnosti u sisteme akreditacije, finansiranja i institucionalnog upravljanja predstavlja ključni korak ka održivim promjenama u STE(A)M oblastima.

Preporuke u ovom dokumentu zasnovane su na rezultatima Erasmus+ projekta GEAR – Gender Equality in Academia and Research, kao i na relevantnim evropskim strateškim dokumentima i izvještajima o rodnoj ravnopravnosti u nauci i obrazovanju.

Projektni izvori

- GEAR Gender Gap Analysis Report (2024)
- GEAR Manifesto on Gender-Inclusive STE(A)M (2026)

Evropski i međunarodni izvori

- European Commission, **Gender Equality Strategy 2020–2025** (2020)
- European Commission, **European Strategy for Universities** (2022)
- European Research Area (ERA) **Policy Agenda**, Gender Equality Plans in research organisations section (2022–2024)
- European Institute for Gender Equality (EIGE), **Gender Equality Index** (2025)